

ВІДГУК
офіційного опонента — доктора педагогічних наук,
професора кафедри теорії та історії музичного виконавства
Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського
Юника Дмитра Григоровича
на дисертаційну роботу
Клещ Аліни Олександрівни
«МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ДОМІНАНТНОЇ УВАГИ
МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ
В ПРОЦЕСІ АНСАМБЛЕВО-ІНСТРУМЕНТАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ»,
подану на здобуття наукового ступеня
доктора філософії з галузі знань 01 — Освіта/Педагогіка
за спеціальністю 014 — Середня освіта (Музичне мистецтво)

Світова освітня парадигма вимагає змін в аспекті модернізації мистецької освіти. У закладах вищої освіти України науково-педагогічні працівники покликані сприяти формуванню домінантної уваги майбутнього вчителя музики в процесі ансамблево-інструментальної підготовки. Саме тому вагомою актуальності набуває тематика дисертаційної роботи Клещ Аліни Олександрівни.

Аналіз дисертації засвідчує, що авторка використала оригінальний принцип структуризації матеріалу, який дозволив послідовно і всебічно висвітлити результати дослідження. Зокрема, слушною видається побудова першого розділу дисертації — *«Методологічні основи формування домінантної уваги»*, де: досконало розкрито різні методологічні підходи до інтерпретації змісту поняття «домінантна увага» та її характерні особливості; розглянуто історико-методичні передумови диференціації видів і форм ансамблевої діяльності майбутнього вчителя музики в процесі функціонування домінантної уваги, а також її структуру (стійкість, концентрацію, обсяг, розподіл і переключення).

Не викликає сумніву висунута Клещ Аліною Олександрівною теза, згідно якої функції домінантної уваги майбутнього музиканта-ансамбліста проявляються у тому, що він серед безлічі діючих на нього подразників обирає найпотрібніші, найважливіші, виробляє програму дій і контролює їхне

протікання, а інші — гальмує. Саме тому дисертантка розуміє домінуючу увагу як форму організації психічної діяльності майбутнього музиканта-ансамбліста, яка проявляється в спрямованості, виокремленні важливішої складової, зосередженості свідомості на ній, що забезпечує її виразне відображення (сс. 45–46).

Заслуговує схвальної оцінки авторське визначення сутності понять «домінуюча увага майбутнього вчителя музики» і «ансамблево-інструментальна підготовленість учителя музики». Перше поняття дисертантка пов'язує з панівною виконавською поведінкою учасника інструментального ансамблю, яка здатна на сконцентрований контроль, спрямована на набуття у процесі навчання і здійснення в умовах концертного виступу ефективної творчо-технологічної та художньо-стильової музичної діяльності. Ансамблево-інструментальну підготовленість учителя музики Аліна Олександрівна інтерпретує як прояв музичної ансамблево-інструментальної компетенції її учасниками, як цілісну колективну творчу одиницю, спрямовану на створення якісного художньо-ціннісного музичного продукту та його успішну презентацію в різних умовах творчої виконавської діяльності (сс. 86, 170 тощо).

На основі методологічної єдності наукових підходів авторкою визначено структуру домінуючої уваги учасника музично-інструментального ансамблю. За її переконаннями, основу означеного феномену складають мотиваційно-емпатійний, емоційно-рефлексивний та комунікативно-діяльнісний компоненти.

Системний підхід простежується при розгляді дисертанткою науково-методичних засад формування домінуючої уваги майбутнього вчителя музики (*другий розділ представленої роботи*), де визначено принципові положення авторської методики, а також запропоновано педагогічні умови ефективного формування означеного феномену. Під час цілеспрямованого формування у майбутнього вчителя музики домінуючої уваги Аліна Олександрівна Клещ пропонує дотримуватись модифікованих принципів — особистісного самовдосконалення, слухового універсалізму, музично-чуттєвого інтуїтивізму

та музично-ансамблевого співробітництва (сс. 101–122, 150, 171 тощо).

Заслуговує схвальної оцінки змістове наповнення педагогічних умов цілеспрямованого формування у них домінантної уваги, які склали основу експериментального дослідження складної наукової проблеми, а саме:

- спрямування учасників музичної ансамблево-інструментальної діяльності на усвідомлення провідної ролі самовдосконалення (на основі саморефлексії) у набутті домінантної уваги як ключової компетентності;
- спонукання мотивації до усвідомлення аксіологічної значущості домінантної уваги для музичної ансамблево-інструментальної діяльності;
- надання спеціально-технологічної спрямованості формуванню домінантної уваги в підготовці майбутніх учасників музично-інструментального ансамблю (залучення слухового універсалізму та музично-чуттєвого інтуїтивізму);
- урахування психофізіологічних та гендерних особливостей учасників ансамблю у процесі формування домінантної уваги.

На особливу увагу заслуговує інформація третього розділу дисертації — *«Шляхи формування домінантної уваги майбутнього вчителя музики у процесі ансамблево-інструментальної підготовки»*, — де ретельно описано критеріальний апарат дослідження, методикую досягнення бажаного результату, а також наслідки формувального експерименту. Системна цінність цього розділу підтверджується досконалістю визначення критеріїв оцінки рівня сформованості означеного феномену, до яких віднесено:

- міру усвідомленої зосередженості виконавської уваги на колективній музичній діяльності, яка замірялась за показниками «стійкість фасилітативної підтримки упродовж концертного виступу та репетиційної роботи», «наявність прояву емпатії та позитивної психологічної реакції на дії учасників ансамблевого колективу»;
- міру спрямованості саморефлексії на утримання доречного емоційного фону відповідно до художньо-образного складу музичних творів, яка замірялась за показниками «сконцентрованість музично-слухового контролю

кожного учасника на конкретній виконавській задачі», «активність переключення уваги в разі потреби зі власної партії на партії ансамблів»;

- ступінь надійності колегіальної підтримки, яка замірялась за показниками «емоційно-технічна витривалість виконавської комунікації в концертних умовах», «спроможність перехоплення ініціативи у разі помилкових дій одного з ансамблів».

Результати експериментального дослідження засвідчили значне підвищення рівня сформованості домінантної уваги в учасників ЕГ у процесі ансамблево-інструментальної підготовки. Саме це засвідчує ефективність авторської методики реалізації розроблених педагогічних умов цілеспрямованого формування означеного феномену.

Отримані результати надали змогу дисертантці виявити наукову новизну. Вона полягає в тому, що *вперше*:

- визначено поняття «домінантна увага майбутнього вчителя музики» та «ансамблево-інструментальна підготовленість учителя музики», використана його теоретична та практична сутність для розвитку ансамблево-інструментальних умінь студентів на основі зроблених висновків, відповідних наукових підходів та принципів;

- запропонована структура формування домінантної уваги майбутнього вчителя музики засобами спеціальних методичних прийомів, які досконало відображено в педагогічних умовах;

- розроблено критеріальний апарат для оцінки міри сформованості досліджуваного феномену та встановлення відповідних рівнів у межах запропонованої методики.

Окрім цього, дисертанткою *уточнено* зміст концертмейстерської та музично-інструментальної підготовки піаністів, а також у роботі *подальшого розвитку* набули положення щодо вдосконалення форм, засобів та методів професійної підготовки вчителів музичного мистецтва у ЗВО і концепція комунікативної діяльності та професійного співробітництва.

В цілому позитивно оцінюючи дисертацію Аліни Олександрівни Клещ,

необхідно висловити деякі міркування/зауваження, які виникли в процесі рецензування роботи і вимагають окремих пояснень.

1. Розкриваючи теоретико-методологічні засади дослідження обраної проблеми, дисертантка послуговувалась переважно досягненнями психологічної науки першої половини ХХ століття, хоча використовувала сучасні перевидання праць П. Гальперіна, М. Добриніна, С. Рубінштейна, Т. Соколова та інших провідних науковців того історичного періоду. Проте Натомість, психологічна наука другої половини ХХ – початку ХХІ століть має суттєві надбання стосовно конкретизації кількісного/якісного складу властивостей уваги та специфіки їх застосування у професійній діяльності особистості. Оперування вихідними положеннями наукових досліджень М. Гуліної, Р. Жанабекової, В. Малікової, Є. Самущенко, В. Чяпаса та інших науковців сприяло б покращенню представленої авторської методики формування домінантної уваги майбутнього вчителя музики в процесі ансамблево-інструментальної підготовки.

2. Не викликає сумніву структурно-концептуальний виклад матеріалу дисертаційної роботи. Разом з тим, дисертантка пов'язує домінантну увагу майбутнього вчителя музики з такими її властивостями, як концентрація, обсяг, розподіл і переключення. При цьому на стор. 43 дисертації авторкою згадується стійкість уваги як одна з властивостей означеного феномену. Саме тому потребує пояснення, чому такі властивості уваги, як стійкість і коливання, залишились нерозглянутими в аспекті формування домінантної уваги майбутнього вчителя музики?

3. У дисертації ґрунтовно розкрито наукове осмислення поняття «домінантна увага майбутнього вчителя музики». Разом з тим, бажано було б чіткіше висвітлити алгоритм створення означеної уваги під час роботи над музичними творами та у процесі їх сценічної інтерпретації, адже від цього дійсно залежить успішність професійної діяльності майбутнього вчителя музики.

4. Без сумніву, авторське визначення сутності поняття «ансамблево-

інструментальна підготовленість учителя музики» є обґрунтованим та досконалим. Натомість, у дисертації бажано було б конкретизувати методіку створення якісного художньо-ціннісного музичного продукту та його успішної презентації в різних умовах творчої виконавської діяльності.

5. Увага Аліною Олександрівною Клещ розглядається як форма організації свідомості та умова успішного протікання психічних процесів і станів майбутнього вчителя музики. Разом з тим, механізми управління властивостями уваги для швидкої і надійної автоматизації виконавських дій (формування виконавських навичок) залишились нерозкритими, хоча для кожного музиканта-інструменталіста саме означений процес є максимально енерго- та часозатратним.

Втім, всі висловлені зауваження/міркування мають рекомендаційний характер і є додатковим доказом самостійності індивідуального науково-пошукового стилю дисертантки.

Робота Аліни Олександрівни Клещ є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагомим теоретичне і практичне значення. Публікації повністю відображають зміст відповідних розділів дисертаційної роботи. Основні положення дослідження достатньо апробовані на науково-практичних конференціях різного рівня і висвітлені у 6 наукових публікаціях, серед яких: 3 наукових статті у фахових виданнях, 1 стаття у міжнародному науковому фаховому виданні та 2 праці апробаційного характеру.

Таким чином, вважаємо, що дисертаційна робота *«Методика формування домінуючої уваги майбутнього вчителя музики в процесі ансамблево-інструментальної підготовки»* за своїми актуальністю, науково-теоретичним рівнем, новизною постановки та розв'язання проблем, практичним значенням відповідає чинним вимогам пунктів 9, 11–14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними відповідно до Постанов Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р., № 567 від 30.12.2015 р., № 943 від 20.11.2019 р.) та Порядку проведення експерименту з

присудження наукового ступеня доктора філософії, який затверджено Постановою Кабінету Міністрів України № 167 від 6 березня 2019 р., а її автор Аліна Олександрівна Клещ заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 — Освіта/Педагогіка за спеціальністю 014 — Середня освіта (Музичне мистецтво).

14.12.2021 р.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук,
професор кафедри теорії та історії
музичного виконавства Національної
музичної академії України
імені П. І. Чайковського

Д. Г. Юник

Проректор з наукової роботи
Національної музичної академії
України імені П. І. Чайковського

А. Я. Скорик

Д. Г. Юник
Підпис А. Я. Скорик
Засвідчую: начальник загального відділу
Національної музичної академії
України імені П. І. Чайковського *elb*